

УДК 330.322.053.3:004.9

Олена Олександрівна КУЛИНИЧ

аспірант кафедри математичного моделювання економічних систем, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»,
e-mail: elena.kulynych@gmail.com

**ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ІНВЕСТИВАННЯ
СТАРТАПІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІТ-СЕКТОРУ УКРАЇНИ**

Кулинич, О. О. Проблеми визначення доцільності інвестування стартапів для розвитку ІТ-сектору України / Олена Олександрівна Кулинич // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць; за ред.: М. І. Зверькова (голов. ред.) та ін. (ISSN 2313-4569). – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2015. – Вип. 3. – № 58. – С. 285–291.

Анотація. У статті теоретично обґрунтовано проблеми та перспективи розвитку сфери інформаційних технологій України. Проаналізовано стан українського ІТ-ринку та позиції України в міжнародних рейтингах. Запропоновано наукове цілісне визначення поняття «стартап». Уточнено та згруповано інформацію щодо українських ІТ-стартапів та їхньої кооперації з найбільшими венчурними інвесторами України та світу. Проаналізовано дослідження сучасних науковців та виділено основне поняття «венчурне інвестування» та його основні відмінності від звичайного інвестування. Узагальнено інформацію щодо розвитку стартапів в Україні та залучення ними венчурних інвестицій. Сформульовано рекомендації щодо підтримки та розвитку інноваційного сектору ІТ-підприємств.

Ключові слова: інформаційні технології; стартап; венчурні інвестиції; ІТ-аутсорсинг; інновації; конкурентоспроможність.

Елена Александровна КУЛИНИЧ

аспірант кафедры математического моделирования экономических систем, Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт»,
e-mail: elena.kulynych@gmail.com

**ПРОБЛЕМЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ЦЕЛЕСООБРАЗНОСТИ ИНВЕСТИРОВАНИЯ
СТАРТАПОВ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ИТ-СЕКТОРА УКРАИНЫ**

Кулинич, Е. А. Проблемы определения целесообразности инвестирования стартапов для развития ИТ-сектора Украины / Елена Александровна Кулинич // Вестник социально-экономических исследований: сб. науч. трудов; под. ред. М. И. Зверькова (глав. ред.) и др. (ISSN 2313-4569). – Одесса: Одесский национальный экономический университет. – 2015. – Вып. 3. – № 58. – С. 285–291.

Аннотация. В статье теоретически обоснованы проблемы и перспективы развития сферы информационных технологий Украины. Проанализировано состояние украинского ИТ-рынка и позиции Украины в международных рейтингах. Предложено научное целостное определение понятия «стартап». Сгруппирована информация относительно украинских ИТ-стартапов и их кооперации с крупнейшими венчурными инвесторами Украины и мира. Проанализированы исследования современных ученых и выделено основное понятие «венчурное инвестирование» и его основные отличия от обычного инвестирования. Обобщена информация по развитию стартапов в Украине и привлечения ими венчурных инвестиций. Сформулированы рекомендации по поддержке и развитию инновационного сектора ИТ-предприятий.

Ключевые слова: информационные технологии; стартап; венчурные инвестиции; ИТ-аутсорсинг; инновации; конкурентоспособность.

Olena KULYNYCH

Postgraduate student, Department of Mathematical Modeling of Economic Systems, National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute», e-mail: elena.kulynych@gmail.com

PROBLEMS OF DETERMINING STARTUPS INVESTMENT APPROPRIATENESS FOR IT-SECTOR DEVELOPMENT IN UKRAINE

Kulynych, O. (2015), Problems of determining startups investment appropriateness for IT-sector development in Ukraine. Ed.: M. Zveryakov (ed.-in-ch.) and others [Problemy vyznachennia dotsilnosti investuvannia startapiv dlia rozvytku IT-sektoru Ukrainy; za red.: M. I. Zveriakova (gol. red.) ta in.], Socio-economic research bulletin (ISSN 2313-4569), Odessa National Economic University, Odessa, Issue 3, No. 58, pp. 285–291.

Abstract. *The problems and prospects of information technologies development in Ukraine are theoretically grounded in the article. Information of the Ukrainian IT market and Ukraine's position in international rankings is provided. A holistic scientific definition of «startup» is proposed. Information about Ukrainian IT start-ups and their cooperation with the largest venture capital investors of Ukraine and the world is specified and grouped. The modern scholars' research are analyzed and the basic concept of «venture investment» and its main difference from conventional investments is highlighted. Information on the development and venture capital investments attraction of start-ups in Ukraine is summarized. Recommendations on support and development of innovative IT-sector companies are proposed.*

Keywords: *information technology; startups; venture investment; IT-outsourcing; innovation; competitiveness.*

JEL classification: *O140, O310*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Глобалізація економіки, створення прозорості державного апарату управління, підвищення частки сфери послуг стають реальністю завдяки залученню інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Розвинені країни активно залучають ІКТ для підвищення рівня економіки та конкурентоспроможності на світовому ринку. Інформаційні технології (ІТ), перш за все, мають за мету не тільки оптимізувати використання ресурсів, але й також залучити додаткові інвестиції.

Упродовж останніх років світовий інтерес до ІТ зріс як з боку споживачів, так і з боку інвесторів. Інвестування, підтримка та розвиток інновацій можна вважати однією з вигідних та престижних діяльностей сьогодення, так як інвестор, фінансуючи проект не тільки стає співвласником пакету акцій, але й також отримує можливість бути частиною великомасштабного венчурного проекту. Тому актуальним питанням постає аспект розвитку України, як однієї з провідних інвестиційних платформ світу, так як країна має потужний потенціал в ІКТ і всі шанси стати одним із основних конкурентів на міжнародному ринку.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Теоретичні та практичні аспекти розвитку інвестування в ІТ-сектор знайшли своє відображення у низці праць таких вітчизняних науковців як: А. В. Катренко, О. В. Пастернак, О. О. Лапко, О. А. Поліщук, В. А. Мельник, Н. В. Голячук, В. В. Довгалюк, В. В. Руденко та ін. Ними було визначено та проаналізовано проблематику інвестування в ІТ-сектор України та досліджено досвід зарубіжних країн, проте не було охарактеризовано окремих галузей ІТ-сфери. Тому ця стаття присвячена виділеній, на думку автора, перспективній частині ІТ-ринку, яка сприяє найбільшому залученню інвестицій, як національних, так і зарубіжних.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Віддаючи належне вітчизняним науковцям, які працювали у цій сфері, доцільно відзначити, що багато аспектів щодо залучення інвестицій в ІТ-сектор досі є невирішеними. У статті наведено обґрунтування дискусійного аспекту доцільності приділення особливої уваги саме стартапам, як об'єктам найбільш містких капіталовкладень венчурними інвесторами. Теоретично обґрунтовані останні тенденції розвитку українського сектору інформаційних технологій. Виділено, а також запропоновано вирішення гальмівних аспектів розвитку інноваційних проектів у ІТ-сфері.

Постановка завдання. Метою статті є визначення, систематизація та аналіз основних переваг та проблем розвитку ІТ-сектора, теоретичне обґрунтування доцільності залучення інвестицій в ІТ-проекти. Основним завданням статті є розробка та рекомендація цілісного поняття «стартап», обґрунтування взаємозв'язку залучення венчурних інвестицій та розвитку інноваційної діяльності в ІТ-сфері, а саме стартапів.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день, розвиток ІТ-ринку в Україні має потужний потенціал, який дозволить країні в майбутньому стати основною європейською рушійною силою у сфері ІТ-технологій. Загальні переваги підтримки ІТ-сектору полягають у збільшенні кількості кваліфікованих робочих місць, підвищенні загальної суми державної казни і виведення країни на новий рівень.

Перевага ІТ-сфери полягає в тому, що вона не обмежена кордонами та територією, оскільки сучасний світ з'єднується Інтернет-мережею, тому можна завоювати частку світового ринку не покидаючи країни. Значна кількість підприємців уже обрала для ведення ІТ-бізнесу такі провідні міста, як Київ, Львів та Харків. Ці міста стали перспективними аутсорсинговими центрами, проте існують й інші конкурентні переваги. Наприклад, нестача фінансування стимулює вітчизняні фірми розвиватися швидко та ефективно, при цьому не вимагаючи значних капіталовкладень.

Незважаючи на ключові проблеми, які ще не вирішені українським урядом, і які мають негативний вплив на розвиток ІТ-ринку (проблеми пов'язані з інвестиційним кліматом та захистом прав інтелектуальної власності), ІТ-аутсорсинг приносить Україні стабільні прибутки та його ринок послуг зростає швидше, ніж в інших європейських країнах (20–30%). Проте, у квітні 2014 року український уряд разом з провідними ІТ-аутсорсерами (Ciklum, SoftServe, Miratech, EPAMUkraine, GlobalLogic, LuxoftUkraine та ITUkraine) запроваджують співпрацю над новим національним проектом «Інноваційна Україна», який має за мету реформи в таких сферах, як: податки на ІТ-сектор; e-commerce; ІТ-освіти; електронний уряд; підтримка стартапів; венчурне інвестування.

Варто зазначити, що одна із основних цілей – це припинення відтоку українських розробників за кордон [1]. Також цей проект буде спрямовано на подолання основних проблем ІТ-сектора в Україні.

Виділимо такі основні проблеми, які потребують першочергових змін:

- початкові умови для старту;
- необхідні зміни в законодавстві;
- несприятлива екосистема інвестицій;
- високий корупційний рівень;
- низький рівень готовності бізнес-середовища до змін;
- державні реформи та модернізація.

Зазначимо, що становлення України як конкурентоспроможної країни, полягає в створенні платформи для іноземних інвестицій в ІТ-сектор, а також інвестування в глобальні ІТ-технології. Тому доцільно приділяти значно більше уваги стартапам, так як вони взаємопов'язані із залученням інвестицій та приносять більші можливості та прибутки, хоча і відзначаються більшим ризиком.

В умовах сьогоднішнього український ринок приваблює іноземних інвесторів через девальвацію гривні. Так, Київ став одним із дешевих міст Європи з високим рівнем розвитку інфраструктури, якістю життя, і відповідно широкими можливостями для бізнесу. Наприклад, створення стартапу в Україні буде коштувати в 5–10 разів дешевше, ніж в США [2]. Запропонуємо визначення «стартап» для чіткого розуміння поняття, яке розроблено автором на основі [4; 5; 6].

Стартап – це партнерство двох і більше осіб для створення інноваційного продукту або послуги, яке знаходиться на початковій стадії підприємницької діяльності з обмеженими ресурсами, і потребує додаткових венчурних інвестицій. Орієнтованість на глобальний ринок та стабільність доходів – це основні переваги ІТ-стартапів.

За даними SartupBlink [10], у світі налічується близько 68 000 проектів, із яких близько половини базуються в США, 4303 – у Великій Британії, приблизно 1000 – в Німеччині, майже 900 – у Франції. Щодо України, то кількість стартапів складає 452, із яких 268 засновані в Києві. На даний час, спостерігаємо, що на противагу популяризованій ніші розробки мобільних додатків, з'являється все більше проектів пов'язаних з роботехнікою, освітою тощо. Українські стартапи, незважаючи на кризовий стан економіки,

відсутність реформ, воєнні дії на сході країни, здійснюють прибуткову комерційну діяльність. Так, на рис. 1 наведено стартапи створені в Україні, вартість яких складає понад 1 млрд. доларів.

За допомогою венчурних інвестицій, які зросли майже в 5 разів на кінець 2013 року і становили 50 млн. дол., порівняно з попередніми трьома роками, українські стартапи перетворились на компанії зі світовим ім'ям.

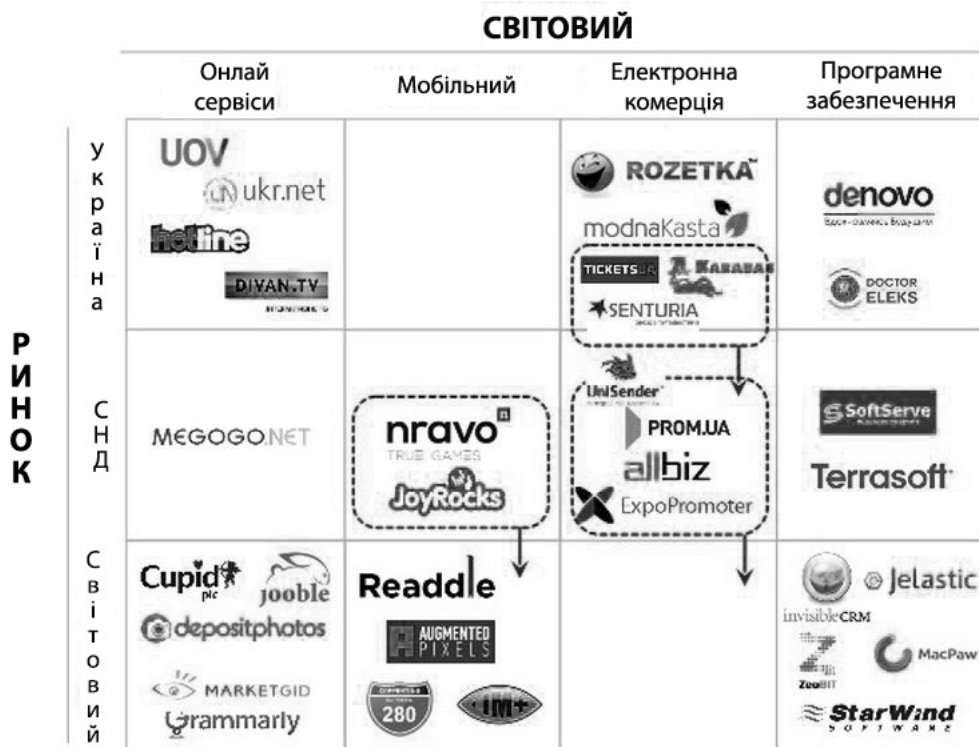

Рис. 1. Стартапи вартістю більше 1 млрд. дол. [1]

А. В. Катренко та О. В. Пастернак [3] використовують таке визначення поняття «венчурне інвестування» (VentureCapital, VC) – це надання коштів на довгий термін молодим компаніям, які знаходяться на ранній стадії розвитку, в обмін на частку в цих компаніях. Можемо доповнити, що його основні відмінності, за О. А. Поліщуком та В. А. Мельник [7], це надання коштів без гарантованого забезпечення майном, заощадженнями або іншими активами, в обмін на обумовлену частку акцій. Саме венчурний капітал допомагає вирішити проблему недостатності фінансування стартапів та інноваційних досліджень, тобто він є об'єднуючою ланкою суб'єктів капіталу та суб'єктів технологій.

Щодо переваг венчурного інвестування, зазначимо, що для ефективного вирішення аспектів підвищення рівня інноваційної діяльності суб'єктів підприємницької діяльності за реалізації трансформаційних процесів в економіці, такі властивості, як мобільність капіталу та його високий рівень прибутковості, перетворюють венчурне інвестування на найбільш результативний фактор розвитку [9].

В Україні нараховується більше 30 великих венчурних інвесторів та інвестиційних компаній, які сформували асоціацію UVCA (Ukrainian Venture Capital & Private Equity Association). Одна із найбільших венчурних інвестиційних компаній – це AVenturesCapital, яка заснована в 2001 році та активно інвестує та просуває вітчизняні проекти не тільки серед українських інвесторів, а також намагається популяризувати та презентувати доцільність інвестування для іноземних вкладників. Так, в табл. 1 та 2 згруповано топ-10 українських ІТ-стартапів, які мали найбільші суми угод венчурного інвестування за 2014–2015 роки.

Таблиця 1

Топ 5 українських стартапів за сумою залучення інвестицій протягом 2014 року
(систематизовано автором на основі [8])

Назва стартапу	Сума угоди, \$	Інвестор	Дата	Діяльність
Starwind Software	3 250 000	Almaz Capital, ABRT, AVentures Capital	Квітень 2014	Програмне забезпечення (ПЗ)
Gillbus	3 000 000	InVenture partners, Intel Capital, FinSight Ventures	Червень 2014	Бронювання квитків
Zakaz.ua	2 500 000	Фонд Леоніда Черновецького	Вересень 2014	E-commerce
Keen Systems	1 620 000	Altair Capital, IDG-Accel	Січень 2014	ПЗ
Advice Wallet (Settle)	1 500 000	Life Sreda	Серпень 2014	Мобільні платежі

Таблиця 2

Топ 5 українських стартапів за сумою залучення інвестицій протягом 2015 року
(систематизовано автором на основі [11])

Назва стартапу	Сума угоди, \$	Інвестор	Діяльність
Cliccky	2 000 000	iTech Capital	Мобільні додатки
Petcube	1 100 000	Almaz Capital, AVentures Capital	Гаджет
Ajax.Systems	1 000 000	SMRK	Гаджети
Settle	1 000 000	SMRK	Мобільні платежі
Augumented Pixels	1 000 000	Американські інвестори	Мобільні додатки

Одним із факторів ефективного залучення венчурного інвестування для стартапів є також створення бізнес-інкубаторів. Так, в Україні вже налічується 7 бізнес-інкубаторів: Eastlabs, iHUB, HappyFarm, GrowthUp, Wannabiz, Voomy IT-парк і Polyteco. Проте, беручи до уваги український потенціал та результати, можемо відзначити, що така кількість є замалою. Наприклад, Польща має 127 діючих бізнес-інкубаторів. Завдяки створенню таких посередників, значно покращується інфраструктура у сфері малого та середнього бізнесу, що також є актуальним аспектом для створення розвиненої економіки. Бізнес-інкубатори не тільки сприяють підтримці стартапів, але й також є потужним інструментом у сфері послуг, а саме: коучінг; юридична та фінансова підтримка; навчання; пошук інвесторів; захист інтелектуальної власності.

Зазначимо, що за даними Держстату України [12], частка ІТ у ВВП країни становила: в 2012 р. – 1,26%, 2013 р. – 1,24%, у 2014 – 1,45% та 2015 р. – 1,99%. Тобто, бачимо тенденцію до зростання і, тим самим, можемо підтвердити наші очікування щодо позитивного впливу розвитку ІТ-сектора на економіку України. За річними звітами, українська інформаційна продукція та послуги виробляються на суму більш, ніж 2,5 млрд. дол. Не зважаючи на скорочення темпів зростання експорту послуг розробки ПЗ з України, експортна ІТ-галузь успішно лідирує на ринку країн Східної Європи і стабільно оперує на міжнародному ринку.

За даними дослідницької компанії IDC [13], загальний спад внутрішнього ринку інформаційних технологій становив майже 50%. Обумовлено це було такими факторами, як: скорочення ІТ-бюджету підприємств на 40%; залежність ІТ-ринку на 80% від імпортного обладнання. Проте, в міжнародному рейтингу привабливості для інвестицій та ІТ-аутсорсингу Україна перемістилась вгору, підсумковий індекс 2011 року становив 4,95 бали, а в 2014 р. – 5,03.

Також можемо зазначити, що ІТ-проекти вигідні тим, що їх можна починати і без інвестицій, проте при вкладенні коштів прибутковість може перевищувати очікування. Так, часто ІТ-стартапи мають прибутковість, яка сягає 100%. Ще однією перевагою утримання інвестування на високому рівні в сфері інформаційних технологій є проникнення інтернету у всі сфери життя та діяльності суспільства. Наприклад, сфера бізнесу, при постійному інвестуванні значних ресурсів в інноваційні програми, оптимізує свою діяльність, і водночас зменшує витрати на здійснення різноманітних операцій.

Висновки і перспективи подальших розробок. Таким чином, у статті проаналізовано стан ІТ-аутсорсингу та інвестицій в стартапи. Зважаючи на економіко-політичну ситуацію в Україні протягом 2014–2015 років, зазначимо, що показники ІТ-сектору скоротились і не підтвердили прогнози аналітиків на 2015 рік. Проте ІКТ-інфраструктура продовжує приносити стабільні прибутки та доходи в національну економіку країни. Тому для подальшого розвитку та підвищення кількісних та якісних показників є доцільними такі зміни, необхідні для підтримки та розвитку національного інноваційного виробництва: здійснити якісну маркетингову пропаганду; налагодити партнерство з міжнародними програмами; здійснити зміни в законодавстві; покращити систему освіти та стимулювати інноваційний потенціал на науковому рівні; створити національний проект аналогічний Yozma в Ізраїлі.

У статті також запропоновано цілісне наукове поняття «стартап», що становить її новизну. Теоретично обґрунтовано зв'язок між кількістю стартапів та залученням інвестицій. Виділено низку основних проблем ІТ-сектора України та запропоновано необхідні реформи для їх вирішення. За результатами дослідження можна зробити наступний висновок – інформаційні технології мають великий потенціал у створенні потужної інфраструктури, яка дозволить Україні стати не тільки передовою аграрною країною, а також інноваційною та інформаційною.

Перспективи подальших розробок полягають у більш детальному емпіричному дослідженні залучення венчурних інвестицій в ІТ-сектор та порівняльному аналізі впливу кризових явищ на перспективну сферу розвитку країни.

Література

1. *Официальный сайт Украинского банковского портала: Украину сделают движущей силой в IT-сфере Европы [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://banker.ua/bank_news/world/2014/11/24/1180471939/ukrainu-sdelajut-dvizhushhej-siloy-v-it-sfere-evropy.*
2. *Соколов С. IT-будущее Украины [Электронный ресурс] / С. Соколов. – Режим доступа: <http://nv.ua/publications/it-budushchee-ukrainy-investor-poyasnil-chem-kiev-luchshe-kalifornii-dlya-cifrovogo-biznesa-43362.html>.*
3. *Катренко В. А. Системні аспекти інвестування в галузі інформаційних технологій [Електронний ресурс] / В. А. Катренко, О. В. Пастернак. – Режим доступу: http://science.lp.edu.ua/sites/default/files/Papers/45_66.pdf.*
4. *Official site Forbes: What is startup? [Electornic source]. – Access: <http://www.forbes.com/sites/natalierobehmed/2013/12/16/what-is-a-startup>.*
5. *Official site Investopedia: Definition of «Startup» [Електронний ресурс]. – Access: <http://www.investopedia.com/terms/s/startup.asp>.*
6. *Official site Wikipedia, the free encyclopedia: Startups [Electornic source]. – Access: https://en.wikipedia.org/wiki/Startup_company.*
7. *Поліщук О. А. Венчурне інвестування в Україні та фактори, які стримують його розвиток [Електронний ресурс] / О. А. Поліщук, В. А. Мельник. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=24351>.*
8. *Сысоев Е. Топ-5 крупнейших инвестиций в украинские стартапы более 11 млн. долларов [Электронный ресурс] / Е. Сысоев. – Режим доступа: <http://biz.liga.net/all/all/stati/2856260-top-5-krupneyshikh-investitsiy-v-ukrainskie-startapy-v-2014-om-.htm>.*

9. Лапко О. О. Венчурний капітал як джерело фінансування інноваційного розвитку економіки [Електронний ресурс] / О. О. Лапко. – Режим доступу: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/handle/123456789/19816>.
10. Вежис Т. Україна – країна успішних стартапів [Електронний ресурс] / Т. Вежис. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/inozmi/deutsche-welle/2015/01/30/7056873/?attempt=1>.
11. Офіційний сайт Федерації Роботодавців України: Статистика стартапів за січень-червень 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fru.org.ua/ua/events/business-news/startapivske-pivrichchia-investytsii-v-ukrainski-proekty-za-pidsumkamyy-sichnia-cheravnia-2015-roku>.
12. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
13. Official site International Data Corporation (IDC): Ukraine Market Analysis [Electronic source]. – Access: <https://www.idc.com>.

References

1. Official site of the Ukrainian Banking portal: «Ukraine made a driving force in the IT sphere in Europe» [Ukrainu sdelayut dvizhushchey siloy v IT-sfere Yevropy], available at: http://banker.ua/bank_news/world/2014/11/24/1180471939/ukrainu-sdelayut-dvizhushhej-siloy-v-it-sfere-evropy (rus)
2. Sokolov, S. «IT-future of Ukraine» [IT-budushcheye Ukrainy], available at: <http://nv.ua/publications/it-budushchee-ukrainy-investor-poyasnil-chem-kiev-luchshe-kalifornii-dlya-cifrovogo-biznesa-43362.html> (rus)
3. Katrenko, V., Pasternak, A. «System aspects of investing in information technologies» [Systemni aspekty investuvannya v haluzi informatsiinykh tekhnolohii], available at: http://science.lp.edu.ua/sites/default/files/Papers/45_66.pdf (ukr)
4. Official site Forbes: «What is startup?», available at: <http://www.forbes.com/sites/natalierobehmed/2013/12/16/what-is-a-startup>.
5. Official site Investopedia: Definition of «Startup», available at: <http://www.investopedia.com/terms/s/startup.asp>.
6. Official site Wikipedia, the free encyclopedia: «Startups», available at: https://en.wikipedia.org/wiki/Startup_company.
7. Polishchuk, A., Melnik, A. «Venture investment in Ukraine and factors that hinder its development» [Venchurne investuvannya v Ukraini ta faktory yaki strymuiut yoho rozvytok], available at: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=24351> (ukr)
8. Sysoev, E. «Top 5 largest investments in the Ukrainian startups over 11 million dollars» [Top-5 krupneyshikh investitsiy v ukrainskie startapy boleye 11 mln. dollarov], available at: <http://biz.liga.net/all/all/stati/2856260-top-5-krupneyshikh-investitsiy-v-ukrainskie-startapy-v-2014-om-.htm> (rus)
9. Lapko, A. «Venture capital as a source of funding for innovative economic development» [Venchurnyi kapital yak dzherelo finansuvannya innovatsiinoho rozvytku ekonomiky], available at: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/handle/123456789/19816> (ukr)
10. Vezhys, T. «Ukraine – a country of successful start-ups» [Ukraina – kraina uspishnykh startapiv], available at: <http://www.pravda.com.ua/inozmi/deutsche-welle/2015/01/30/7056873/?attempt=1> (ukr)
11. Official site of the Federation of Employers of Ukraine: «Startups Statistics during Jan-Jun 2015» [Ofitsiynyi sait Federatsii Robotodavtsiv Ukrainy], available at: <http://www.ivrichchia-investytsii-v-ukrainski-proekty-za-pidsumkamyy-sichnia-cheravnia-2015-roku> (ukr)
12. The official website of the State Statistics Service of Ukraine [Ofitsiynyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (ukr)
13. Official site of International Data Corporation (IDC): «Ukraine Market Analysis», available at: <https://www.idc.com>.